

Aldobolyi Nagy György-életútinterjú

Készítette: dr. Csatári Bence

A beszélgetés időpontja: 2023. június 22., Budapest, Remetekertváros
Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Csatári Bence:

A zeneszerzők és dalszövegírók esetében különösen fontos, milyen családi környezetből származnak. Elmondana erről néhány gondolatot?

Aldobolyi Nagy György:

Régi nemesi családból származom, 1554-ben kaptuk meg először a nemesi címet. A címerünkben kard is szerepelt, ami az őseimre utal, ugyanis ők székely lófők voltak, akiknek a dolga a határvédelem volt. A község neve, ahonnan a családunk származik, eredetileg Alsódoboly volt, ma is megtalálható színmagyar falu Alsó-Háromszékben, közel Sepsiszentgyörgyhez és Brassóhoz. Nem messze tőle folyik a Feketeügy az Oltba. Én magam Szegeden születtem 1939-ben, pedagógus szülők első gyermekeként. Édesanyám, Tullics Magda a Délvidékről származik, magyar-német szakos tanárnő volt, német származása miatt tökéletesen, anyanyelvi szinten beszélt németül. Anyai nagyapám apja, tehát az egyik dédapám Torontál megye főjegyzői tisztségét töltötte be, és fiára, a nagyapámra is valószínűleg ez a poszt várt, de a történelem közbeszólt, és az első világháború végén el kellett „költözniük” Budapestre, jobban mondva menekülniük. Édesapám földrajzprofesszorként tevékenykedett, már huszonöt évesen egyetemi magántanári rangot ért el, Teleki Pál¹-tanítvány volt, óriási veszteséget jelentett számára a miniszterelnök öngyilkossága. A talajföldrajz volt apám egyik szakterülete, később a szegedi pedagógiai főiskola földrajz tanszékvezető tanára lett, de oktatott a szegedi egyetemen is.

Csatári Bence:

Ami aztán 1940-ben, a második bécsi döntés nyomán – igaz, csak a második világháború végéig – visszakerült eredeti helyére, Kolozsvárra.

Aldobolyi Nagy György:

Édesapám egy ideig Kolozsváron, édesanyám a közeli Szamosújváron tanított. Én ott gyerekeskedtem ötéves koromig. Számos román anyanyelvű és zsidó származású óvodás csoporttársam volt, kedves emlékeim vannak róluk. 1944. augusztus 23., a román kiugrás és átállás után mi magyarok a románok számára addigi szövetségeseiből ellenséggé váltunk. Családunk pedig ebből következően politikai értelemben gyűlöletes környezetbe került. Kalandos körülmények között, ezer veszély közepette jöttünk vissza az anyaországba. Budapestre 1944 karácsonyán érkeztünk, éppen akkor, amikor a szovjet ostromgyűrű bezárult a város körül. A lehető legnagyobb tűzharok zajlottak pontosan akkor, amikor a magyar fővárost elértük. Mindenütt lebombázott házakat láttunk, közülük sok a tetejétől a földszintig romba dőlt. Édesapám hiába volt egyetemi tanár, a szovjetek által elfoglalt szentendrei papírgyárból átalakított hadiüzemben talált segédmunkás állást. Szentendrére is embertelen körülmények között kerültünk, az ostrom leghevesebb pillanataiban HÉV-vel utaztunk

¹ Teleki Pál (1879–1941) kétszeres magyar miniszterelnök (1920–1921 és 1939–1941), de volt külügyminiszter és vallás- és közoktatásügyi miniszter is. A földrajztudományok professzoraként a trianoni békediktátum tárgyalásaira megalkotta az úgynevezett vörös térképet, amely a történelmi Magyarország nemzetiségi viszonyait tárta fel, vörös színnel jelölve a magyarlakta területeket.

Budapestről, de a vonat vezetője Filatorigátnál megállt, és bejelentette annak a néhány utasnak, aki még fenn volt a szerelvényen, hogy nem mer tovább haladni, szálljunk ki. Így aztán apám a karjában vitt tovább. Menet közben sajnos láttam német, magyar és szovjet halott katonákat is, hiába mondta édesapám, hogy ne nézzek oda. Hideg tél volt, a Duna úgy befagyott, hogy keresztül lehetett rajta menni tankkal.

Csatári Bence:

Hogy jutottak vissza Szegedre Szentendréről?

Aldobolyi Nagy György:

A háború végeztével sokféle módon, még vonat tetején is utaztunk, de hála istennek, megérkeztünk Szegedre. Ott apám az utolsó értékével, a pecsétgyűrűjének elcserélésével egy olyan lakáshoz jutott, melynek gazdája a háború végén elhagyta az országot. Persze megint az abszolút nulláról kellett kezdeni mindent, semmink nem volt, csak a négy fal. Különösen fájt, hogy mindent Szamosújváron kellett hagynunk. 1945 novemberében húgom született, ő (Emma) jelenleg Belfastban él. Kisebb húgom 1949-ben született, Magdolna a neve, ő a Zeneakadémia hegedű szakán végzett 1972-ben.

Csatári Bence:

A zene szeretetét a családon kívül hol szívta magába?

Aldobolyi Nagy György:

Szegeden, az eredetileg református, majd államosított általános iskola zongoráin kezdtem el játszani. Az általános iskola elvégzése után a Tömörkény István Gimnázium zenei tagozatán folytattam tanulmányaimat. Zeneszerzést és klarinétot tanultam. Zeneszerzésre Szathmári Gézához² jártam. Csodálatos tanár volt, őt ugyanaz a tanár tanította zeneszerzésre, mint Weiner Leót,³ Bartók Bélát⁴ és Kodály Zoltánt.⁵ Folyamatosan biztatott, hogy mind a klarinétot, mind a zeneszerzést tanuljam tovább felsőfokon. A klarinétjátékot Deák Józseftől tanultam. Ő a Kolozsvári Operaház klarinétosa volt. A gimnáziumban természetesen általános tantárgyakat is kellett tanulnunk. A kétféle képzés fizikailag is elkülönült egymástól, egyik épületből jártunk a másikba.

Csatári Bence:

A Rákosi-korszakról⁶ milyen emlékei vannak?

Aldobolyi Nagy György:

² Szathmári Géza (1897–1978) karmester, zeneszerző, tanár, kritikus. 1921-től a budapesti Nemzeti Zenede, 1923-tól a Székesfővárosi Felsőbb Zeneiskola tanára; 1936–1940 között a Debreceni MÁV Filharmonikus zenekar karnagya; 1945–1949-ben a Szegedi Nemzeti Színház karigazgatója, 1946-tól a szegedi Zenei Szakközépiskola zeneszerzés-zeneelmélet tanára volt. 1947–1961 között a *Délmagyarország* zenekritikusa; 1949–1950-ben a szegedi Filharmóniai Zenekar karnagya.

³ Weiner Leó (1885–1960) kétszeres Kossuth-díjas zeneszerző, a 20. századi magyar zene konzervatív ágának egyik legkiválóbb képviselője.

⁴ Bartók Béla (1881–1945) zeneszerző, zenetudós, a közép-európai népzene nagy gyűjtője, a Zeneakadémia tanára. A XX. század világszinten is egyik legjelentősebb zeneszerzője.

⁵ Kodály Zoltán (1882–1967) háromszoros Kossuth-díjas zeneszerző, zenetudós, zeneoktató, népzenekutató, az MTA elnöke volt 1946 és 1949 között. A magyar népdalgyűjtés- és feldolgozás atyja Bartók Bélával együtt.

⁶ A kommunizmus legsötétebb időszaka kétségkívül 1948–1956 közé esett Magyarországon, amikor a Rákosi Máttyás (1892–1971) pártfőtitkár neve által fémjelzett korszakban teljes létbizonytalanságban élt a társadalom döntő többsége.

Annak ellenére, hogy az idő akár meg is szépíthetné az emlékezést, neveltetésemnél fogva tudtam már akkor is, hogy a kommunizmus térnyerése számunkra nem hozhat semmi jót, mert a szegedi értelmiséget eleve bűnösnek kiáltották ki Rákosiék a Horthy-korszakban⁷ betöltött szerepe miatt, ezután pedig Szegedet a kommunisták egyik fellegetvárának építették ki. Az éhínség mindennapos volt, hajnalban kellett sorba állni negyed kiló zsírért vagy fél kiló kenyérért is. Közben a szovjet halkonzervek toronyban álltak a kirakatokban. Igyekeztünk túlélni ezt az időszakot, de mindenkiben élt a remény, hogy a politikai vezetésben egy idő után csak helyreáll a rend, hiszen a Horthy-korszak ekkor még mélyen élt az emberekben, mert nem volt olyan régen.

Csatári Bence:

Így jutunk el 1956-hoz.

Aldobolyi Nagy György:

1956-hoz közeledve kamaszként már egyértelműen láttam, hogy a Rákosi-rendszer folyamatosan szétrohad gazdaságilag és persze erkölcsileg is. A folyamatos hazudozást ekkor már szinte senki sem hitte el. Nem kis fintora a sorsnak, hogy a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségét éppen Szegeden alapították meg 1956-ban, ami aztán programpontjaival az ideológiai alapját, a szellemi gyúanyagát adta a forradalomnak. A szegedi üléseiken én is ott voltam tizenhét évesen, és láttam, hallottam, amikor a szegedi tanács végrehajtó bizottságának titkárát kizavarták a teremből a beszédét félbeszakítva. A csoda azonban nem tartott sokáig, 1956. november 4-én bevonultak a szovjet katonák, és a kommunista Komócsin-klikk⁸ keményen megtorolta a forradalmat. A helyi értelmiséget „lefejezték”, mindenkit, aki egyetértett a fegyveres felkeléssel, menesztettek állásából. Apám kapott egy „levelet” sajtopapíron, amelyben cinikus módon arról tájékoztatta őt Aczél György,⁹ hogy segédmunkásként való alkalmazása ellen nem emel kifogást. Ennek nyomán bekövetkezett a totális abszurditás: apám professzorként a vízügyi hatóság egy Hódmezővásárhely környéki gátórházában dolgozott, miközben doktori disszertációkat javított.

Csatári Bence:

Ezek után talán logikus a kérdés, hogy önnek a forradalom és szabadságharc leverése után eszébe jutott az, hogy elhagyja a hazáját?

Aldobolyi Nagy György:

Akik akkoriban elhagyták az országot – mintegy 200 ezren! –, főleg fiatal emberek voltak, akiknek nem volt sok veszítenivalójuk. Sok volt közöttük a tehetséges. Ha belegondolunk, hogy ők mind külföldön arattak sikert, és szereztek hírnevet maguknak, illetve egy kicsit még mindig az anyaországuknak, akkor azt mondhatjuk, hogy óriási veszteség érte az országot, nem beszélve arról, hogy ez demográfiai is sokkolta hazánkat, hiszen ők, a „disszidensek” mindannyian külhonban alapítottak családot, tehát nemcsak ők

⁷ Horthy Miklós (1868–1957) Magyarország kormányzója volt 1920–1944 között, egy korszak névadója lett. Személyének megítélése a mai napig élénk politikai vita tárgya.

⁸ Komócsin Zoltán (1923–1974) kommunista politikus, újságíró, országgyűlési képviselő, 1957 -től az MSZMP PB pót-, majd 1963-tól haláláig rendes tagja. A Kádár-rendszer baloldali ellenzékének egyik vezetője, öccsével, Komócsin Mihállyal (1925–2016) együtt, aki az MSZMP Csongrád Megyei Bizottságának első titkára volt 1974 és 1985 között.

⁹ Aczél György (1917–1991) a Kádár-rendszer első számú kultúrpolitikus, a művelődésügyi miniszter helyettese, majd első helyettese, illetve az MSZMP KB kultúrát felügyelő titkára 1967–1974 és 1982–1985 között. Nevéhez kapcsolják a „3T”, azaz a támogatás–tűrés–tiltás elvének meghirdetését a kulturális életben.

személy szerint, hanem utódaik is hiányoztak és hiányoznak még ma is a magyar társadalomból. Velük szemben én nem éreztem azt, hogy el kellene mennem. Lehet, hogy patetikusan hangzik, mégis igaz, hogy nem volt szívem itt hagyni Magyarországot, a magyar nyelvet és kultúrát, amit a családom belém plántált. Sok disszidálási lehetőségem adódott, ám kalandvágyból itthon maradtam – ahogy szokták volt mondani.

Csatári Bence:

Ilyen előzmények után jelentkezett 1957-ben a Zeneakadémiára klarinét szakra. Milyen reményekkel vágott neki a felvételi vizsgának?

Aldobolyi Nagy György:

Nem volt túl kedvező a pedigrem, reménytelen volt a helyzetem, mégis megpróbáltam. És sikerült! Hogy mennyire nem bíztam a pozitív kimenetelben, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy még dolgozni is elmentem 1957 nyarán. A vasútnál egy hűtőházban éjszakai segédmunkás lettem. A felvételiztető tanárok azonban azt mondták, hogy mindenkit érdemei szerint bírálnak el, tehát talán engem is felvesznek, amennyiben megérdemlem. A felvételi vizsga előtt mindenestre elmentem Budapesten Varjú Irma zongoraművésznőhöz – aki Dohnányi¹⁰-növendék volt –, hogy előre begyakoroljuk a vizsgatételeimet. Balassa György¹¹ ekkor mondta meg a tanáromnak, hogyha jól teljesítek, felvesznek. Úgy tűnik, rászolgáltam a bizalomra: Saint-Saëns¹² klarinét-zongora szonátáját, illetve Kókai Rezső¹³ *Peregi verbunkját* játszottam a vizsgán, és bejutottam a Zeneakadémiára. Ezt úgy tudtam meg, hogy egy budapesti unokatestvéremtől, aki megnézte a kifüggesztett eredményeket a főiskolai faliújságon, kaptam egy táviratot: „Gyurit felvették a Zeneakadémiára”.

Csatári Bence:

A Zeneakadémián éreztették önnel, hogy a szüleit a politikai rendszer nem ölelte keblére?

Aldobolyi Nagy György:

Tanulmányaim során nem érződött számomra az, hogy édesapámat üldözze a Kádár-rendszer, szakmai és emberi hozzáállásuk miatt pedig tanárait csak tisztelettel és szeretettel tudom dicsérni. Klarinét tanárom, Balassa György¹⁴ egyenesen úgy viszonyult hozzám, mintha apám lenne. Nagyon szerettem őt, aki szintén Kolozsvárról, az Operaházból jött, és sajnálatos módon a holokauszt alatt elvesztette a feleségét és családját.

¹⁰ Dohnányi Ernő (1877–1960) zeneszerző, karmester, zongoraművész, zenepedagógus. Ismert műve a *Ruralia Hungarica* és az *Amerikai rapszódia*, ezenkívül többek között zongoraversenyeket, vonósnégyeseket, szviteket, szimfóniákat, humoreszkeket is írt.

¹¹ Balassa P. Tamás (1922–2010) zeneszerző, karmester, zongoraművész, hangszerelő, több táncdalfesztiválon vezényelt. 1954-től 1959-ig tagja, illetve hangszerelője volt a Magyar Rádió Táncczenekarának, 1959 és 1985 között pedig ugyanitt tanított a tánczenei stúdióban. 1977-től 1982-ig vezetője volt az Országos Szórakoztatózenei Központ Stúdiójának.

¹² Charles Camille Saint-Saëns (1835–1921) francia zeneszerző, karmester, zongora- és orgonaművész. Leghíresebb művei a *Sámson és Delila*, az *Állatok farsangja* és a *3. Orgona-szimfónia*.

¹³ Kókai Rezső (1906-1962) zeneszerző, zenetörténész és -esztéta. 1945-től a Magyar Rádió zenei osztályának vezetője, 1946 októberétől 1948-ig annak klasszikus zenei szekcióvezetője, haláláig az intézmény új zenei felvételeinek „szuperlektora” volt. Háromszoros Erkel-díjas (1952, 1955, 1956).

¹⁴ Balassa György (1913–1983) Liszt-díjas (1965) klarinétművész, tanár. 1937–1939-ben a svájci Winterthurban a Rádiózenekar tagja volt, 1945-ben a budapesti Székesfővárosi Zenekar szerződtette. Az ebből az együttesből szerveződött Magyar Állami Hangversenyzenekar tagjaként, később szólóklarinétosaként működött nyugdíjazásáig (1968). 1948-ban alapító tagként dolgozott a Budapesti Fúvósötösben, amelyből 1953-ban kivált. 1949 és 1952 között a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán a klarinét rendes tanára, 1952 és 1983 között főiskolai tanára volt.

Csatári Bence:

Milyen miliőben folytatta tanulmányait a Zeneakadémián?

Aldobolyi Nagy György:

Egészen különleges helyre kerültem, oda, ahol korábban Hubay Miklós¹⁵, Liszt Ferenc¹⁶ és Erkel Ferenc¹⁷ volt az intézmény vezetője, megtiszteltetésnek éreztem odajárni. Szép idők voltak a zeneakadémista évek, remek muzsikusokat képeztek, akkor voltak hallgatók a Bartók és a Kodály vonósnégyesek tagjai. Diplomakoncertemen Mozart A-dúr klarinétversenyét játszottam a Zeneakadémia nagytermében. Jól sikerült, így kitűnő rendű művész-tanári diplomát kaptam. Szegeden pedig zeneszerzésből szereztem oklevelet.

Csatári Bence:

Hogy került a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarába?

Aldobolyi Nagy György:

Igen nehéz volt oda bekerülni. Egy idősebb, Arató nevű kolléga távozott a zenekarból, és az ő helyére kerestek megfelelő utánpótlást. Meg is hirdették hivatalosan az első klarinétosi állást. Engem ott már ismertek, mivel Zeneakadémista koromban sokszor játszottam különböző formációkban mint első klarinétos. Igyekeztem minél több szakmai kapcsolatra szert tenni, nem utolsó sorban pedig pénzt keresni, hiszen a családomra – objektív okokból – anyagilag nem számíthattam. Ez a kapcsolati tőke jól jött, miután bekerültem az együttesbe. Ismerősként köszöntöttük egymást a Lehel György¹⁸ által vezetett zenekar tagjaival, Radanovics Géza¹⁹ volt a másik első klarinétos. Kiváló, mondhatni, a legjobb magyar szimfonikus zenekar volt akkoriban a Rádióé.

Csatári Bence:

Milyen emlékezetes pillanatokat élt meg ezzel a zenekarral?

Aldobolyi Nagy György:

A rádióban folyamatosan készültek velünk a felvételek. A 6-os stúdióban próbáltunk rendszeresen. A 22-es stúdió felavatásán is részt vettem ennek a zenekarnak a tagjaként. Az ünnepélyes átadás azért volt nagy dolog, mert innentől kezdve egy 85 tagú nagyzenekar elhelyezése sem okozott gondot az intézményben, és bármikor készíthettünk ott felvételeket.

¹⁵ Hubay Miklós (1858–1937) hegedűművész, zeneszerző és pedagógus. 1921-ben az MTA tiszteleti tagjává választották. 1919-től 1934-ig a Zeneakadémia igazgatója volt.

¹⁶ Liszt Ferenc (1811–1886) zeneszerző, zongoraművész, karmester és zenetanár. Minden idők egyik legnagyobb zongoraművésze, aki egyben a 19. századi romantika egyik legjelentősebb zeneszerzője.

¹⁷ Erkel Ferenc (1810–1893) zeneszerző, karmester, zongoraművész és sakkmeister, a Pesti Sakk-kör első elnöke. A *Himnusz* és számos opera (*Bánk Bán*, *Hunyadi László*, *Bátori Mária*, *Brankovics György*) szerzője, a Zeneakadémia és a Magyar Állami Operaház első igazgatója.

¹⁸ Lehel György (1926–1989) Kossuth-díjas karmester, 1948-ban a Magyar Rádió főszerkesztőjévé nevezték ki, ezt a posztot 1956-ig töltötte be, majd ezután a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának karnagya lett. A rádió zenekara első alkalommal 1958-ban utazhatott Nyugat-Európába vendégszerepelni: Párizsban és Brüsszelben léptek fel. Az ő érdeme, hogy a zenekar a világ nagy zenekaraival egyenrangú megbecsülésben részesülhetett Európa, Amerika, Ázsia és Ausztrália szinte valamennyi jelentős nagyvárosában.

¹⁹ Radanovics Géza (1927–?) klarinétművész volt a Magyar Néphadsereg Művészegyüttesében a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarában pedig első klarinétos zenekari művészként tevékenykedett.

A megnyitót követően vettük fel a legendás *Hoffmann meséit* is, Ilosfalvy Róberttel²⁰ és Házy Erzsébettel.²¹ A rádió pagodájában, ahol a büfé volt, nagyszerű színészekkel és zenészekkel találkozhattam, igazi szellemi műhely alakult ki ott. Ide én is sokat jártam. Kezdtém megismerni őket, a „híres” kollegákat ahogy ők is megbarátkoztak velem. Itt tanultam meg az igazi zenész életet. Ezután, amikor már szabadfoglalkozású lettem, a MÁV Szimfonikus Zenekarban is tag voltam, bár (mindössze egy évig) a székesfehérvári Zeneiskolában is tanítottam klarinétot. Hangszerelni egyre jobban tudtam, tapasztalat útján vezényelni is, de továbbra is ott motoszkált bennem, hogy a zeneszerzéstől sem kell lemondanom, hiszen az vonz engem leginkább.

Csatári Bence:

Hogy vette az irányt a zeneszerzés felé?

Aldobolyi Nagy György:

Annak idején a Zeneakadémiára nem jelentkeztem zeneszerzés szakra abból az okból kifolyólag, hogy a felvételi vizsgán szinte alapkövetelmény volt, hogy egy zongoraversenyt eljátsszunk. Ez nem kis teljesítmény, és ezen a hangszeren én nem álltam ilyen magas szinten. Ennek ellenére munkált bennem az akarat, egyfajta ambíció, hogy szeretnék a hangszeres működésem mellett zeneszerző is lenni. Persze volt bennem valamiféle bizonytalanság is, hogy tényleg tehetséges vagyok-e, ráadásul tudtam azt, hogy az ezen a téren való érvényesüléshez megfelelő „harckészség” is szükségeltetik. A zenekari tevékenységem során magamba szívtam azokat a tapasztalatokat, amelyek a későbbi zeneszerzői munkásságom során is segítettek. Belehettem a kulisszák mögé, hogyan lett egy-egy Gyulai Gaál János²² vagy Bágya András²³ által írt szerzeményből könnyűzenei rádiófelvétel. Eközben, talán szerénytelenség nélkül mondhatom, konstatáltam magamban, hogy a korábban még Szegeden írt dalaim nem is olyan rosszak. Szerencsém is volt, mert a zenekari tevékenységem közben kollégáim észrevették, hogy kicsit jobban tudok zongorázni, mint ahogy az várható lett volna. Közben a színházak és a filmesek is szépen lassan felfedeztek maguknak, mert úgy ítélték meg: van érzékem ehhez a fajta munkához is.

Csatári Bence:

Ezt úgy kell elképzelni, hogy ön egy idő után elkezdte megmutatni különböző hozzáértő szakembereknek a saját szerzeményeit?

Aldobolyi Nagy György:

Pontosan! Kiváló kollégáim a zenekarban gyakorta javasolták azt, hogy váltsak pályát. Nekem kapóra jött az is, hogy a hatvanas években a Magyar Televízióban elterjedtek a zenés műsorok, és nagy népszerűsége tettek szert. Sokféle módon részt vettem ezeknek a

²⁰ Ilosfalvy Róbert (1926–2009) Kossuth-díjas és Liszt Ferenc-díjas tenor operaénekesérdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

²¹ Házy Erzsébet (1929–1982) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas szoprán operaénekesnő, színésznő, Telessy Györgyi színésznő nővére. Második férje Ilosfalvy Róbert volt.

²² Gyulai Gaál János (1924–2009) Erkel Ferenc-díjas, eMeRTon-díjas, Artisjus-életműdíjas zeneszerző, aki a „slágerecchéz” tartozott, azaz a kádári-aczéli kultúrpolitika könnyűzenei életének meghatározó alakjaként a slágerek előállításában vett tevékenyen részt többedmagával. Rendre elhangzottak szerzeményei a Táncdalfesztivál hőskorában, 1966–1972 között. Ő írta egyebek mellett Kovács Kati 1966-os első helyezett *Nem leszek sohasem a játékszered* című dalát.

²³ Bágya András (1911–1992) eMeRTon-díjas zeneszerző, érdemes művész, a Kádár-rendszer könnyűzenei életének egyik meghatározó alakja. A Magyar Rádióban zenei rendezőként is elévülhetetlen érdemeket szerzett. Első felesége Hollós Ilona volt, majd válásuk után 1965-ben vette feleségül Toldy Máriát, akivel a házassága azonban nem volt hosszú életű, később Kemény Katalin közgazdászt vette feleségül.

produkcióknak a kezdeti lépéseiben, akár mint zenész, akár mint zeneszerző. Közben valamikori zeneakadémista társaim egyike-másika már kezdett karriert befutni a médiában és a zenei életben.

Csatári Bence:

Ehhez az időszakhoz kötődik a Táncdalfesztiválok sorozata is?

Aldobolyi Nagy György:

Igen! Ez a dalverseny elsöprő, országos sikert hozott előadóknak és szerzőknek egyaránt.

Csatári Bence:

Ön ott volt tüzközelben. Hogyan indult be ez a kezdeményezés, és miként futotta ki magát?

Aldobolyi Nagy György:

A televízióban kezdtek gondolkodni azon, hogy a sopoti vagy a San Remói fesztivál²⁴ mintájára nálunk is jó lenne egy hasonló méretű rendezvényt létrehozni. Ezt először a Balaton partjára képzelték el, aztán a budapesti Madách, illetve Erkel Színház lett belőle. A szervezők nagy meglepetésére a zeneszerzők és dalszövegírók között megjelent egy új nemzedék. Róluk eddig alig lehetett tudni valamit, ám nagyon tehetségesek voltak. Ugyanúgy megmértették magukat a régi nagy „öreges” is, mint Bágya András, Fényes Szabolcs²⁵ vagy Gyulai Gaál János. 1966 nyarán a Táncdalfesztiválnak akkora sikere lett, hogy kiürültek az utcák, mindenki a televíziót nézte. Az is Bánki László²⁶ ötlete volt, hogy ezt az egészet úgy kell megszervezni, hogy sok, minél több tehetséges énekest a rádió tánczenei stúdiójából fel kell kérni a szereplésre. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát kell alkalmazni a közreműködésre olyan kiváló karmesterrel, mint Körmendi Vilmos.²⁷ A hangmérnököket a televízió és a rádió közösen adhatja. Még a Magyar Hanglemezgyártó Vállalatot (MHV)²⁸ is sikerült bevonni, érdekeltté tenni azzal, hogy a dalokat majd kislemezekre kiadhatják. Ez tovább fokozta és gyorsította a rendezvény köztudatba való beépülését. A táncdalfesztiválok népszerűsége meglátásom szerint arra is ragyogóan jól jött, hogy a magyar futball Aranycsapat feloszlása után hagyott űr kitöltődjék. Azaz lehessen újra rajongani valakikért, akik ezúttal történetesen zenészek és énekesek lesznek. Egy egész ország tanulta meg többi

²⁴ Az 1951-ben indult, minden évben februárban tartott dalfesztivált a Ligur-tenger partján lévő San Remóban rendezték. A magyar Táncdalfesztivál is főként ennek mintájára indult el 1966-ban.

²⁵ Fényes Szabolcs (1912–1986) Erkel Ferenc-díjas zeneszerző, a táncdalírás egyik legfontosabb alakja. Nevét viseli a könnyűzenei alkotótevékenységet elismerő Fényes Szabolcs-díj.

²⁶ Bánki László (1925–1996) 1953-ban a Magyar Filmgyártó Vállalatnál (MAFILM) helyezkedett el, 1955–1957 között a Magyar Rádiónál dolgozott. 1956-os tevékenysége miatt néhány évig szilenciumra ítélték. 1958-tól 1963-ig az Országos Rendező Irodánál tevékenykedett. 1963-ban került a Magyar Televízió Szórakoztató és Zenei Főosztályára, ahol szerkesztőként, dramaturgként, rovatvezetőként, majd főmunkatársként dolgozott 1990-ig. Ő indította útjára 1966-ban a táncdalfesztiválok sorozatát, és az 1970-es évek közepén a *Zenés TV Színházat*. Munkásságát 1976-ban Erkel Ferenc-díjjal, 1987-ben érdemes művész címmel, a televízióban pedig több elnöki nívódíjjal is elismerték. 1996. január 6-án forgatás közben halt meg Japánban.

²⁷ Körmendi Vilmos (1931–2016) eMeRTon-díjas zeneszerző, karmester, zenei rendező, a sanzonbizottság tagjaként is tevékenykedett. Felesége volt Felföldi Anikó (1938–2020) színésznő.

²⁸ A Magyar Hanglemezgyártó Vállalatot, közismert rövidítésű nevén az MHV-t a 206/1951. sz. 1951. május 24-én kelt NT. (Népgazdasági Tanács) határozat hozta létre, magába olvasztva több kisebb, addig magánkézben lévő lemezkiadót. A cég ezáltal monopolhelyzetbe került, ami a pártállami időkben is így maradt.

között Koós János,²⁹ Payer András,³⁰ Dobos Attila³¹ vagy az Illés-együttes³² nevét, és olyan ifjú tehetségek is szerepet kaphattak a szerzők és hangszerelők között, mint Presser Gábor.³³

Csatári Bence:

Az ön egyik leghíresebb szerzőtársa Szenes Iván³⁴ volt. Vele miként ismerkedtek meg, hogyan találtak egymásra?

Aldobolyi Nagy György:

Az volt a jó a Táncdalfesztiválban, hogy a fiatal, kezdő zeneszerzők és szövegírók is labdába rúghattak. Nem titkoltan az volt a szándéka a szervezőknek, hogy vérfrissítéssel menjen keresztül a könnyűzenei szakma. Valahonnan megtudtam Szenes Iván telefonszámát, és ismeretlenül felhívtam. Talán kicsit meglepő módon nyitott volt a közös munkára. Elmentem hozzájuk, és olyan megtiszteltetésben volt részem, hogy édesapja, Lehár Ferenc³⁵ munkatársa, Szenes Andor³⁶ „nagy idők nagy tanúja” pianóján játszhattam el dallamaimat. A *Régi ház körül* című számunk is így született később, ezt Szenes Iván az édesanyjának írta, és a dalt Kovács Kati³⁷ vitte óriási sikerre.

Csatári Bence:

Ennyi idő elteltével hogy látja, mi kellett sikeres zeneszerzői karrierje elindulásához és a további dal- és versszerzői munkásságához?

Aldobolyi Nagy György:

Amikor először jártam Szenes Ivánnál, akkor az egyik zenei ötletemet játszottam csak el neki. A későbbiekben is azt érzetem, hogy van egyfajta különös ritmus- és

²⁹ Koós János (1937–2019) komolyzenei képzettségű táncdalénekes, előadóművész, humorista, színész. Legnagyobb slágerei: *Kislány a zongoránál*, *Sír a telefon*, *Annyi ember él a Földön*, *Kapitány*, *Nem vagyok teljesen örült*. Előadói, illetve első díjakat nyert az 1966-os, az 1968-as és az 1969-es Táncdalfesztiválokon.

³⁰ Payer András (1941–2011) „Öcsi” eMeRTon-díjas zeneszerző, énekes, leghíresebb dala a *Gedeon bácsi*. S. Nagy Istvánnal együtt az 1963-as televíziós szilveszteri műsorban tűntek fel. A beatzenekarok előretöréséig az egyik legnépszerűbb szerző-előadó. A hatvanas évek végétől saját maga adta elő műveit.

³¹ Dobos Attila (1941–2022) táncdalénekes, zeneszerző. Írt dalokat Zalatnay Saroltának, Aradszky Lászlónak, Zoránnak, Mary Zsuzsának, Harangozó Terinek. Első feleségével, Mary Zsuzsával 1970-ben hagyta el az országot. Főbb slágerei: *A boldogságtól ordítani tudnék*, *Se veled, se nélküled*, *Albérlet az emeleten*, *Baltoni éjszakák*, *Mama*.

³² Az 1957-ben családi zenekarként alakult Illés a legsikeresebb magyar beatzenekar, ők írtak először magyar nyelven beatszámokat 1965-ben. A Szörényi Levente–Bródy János szerzőpárost a magyar Lennon–McCartney duónak is nevezték. 1973-as az Illés feloszlása után 1974 és 1984 között Szörényi és Bródy a Fonográf együttesben zenélt, 1983-ban pedig ők írták az *István, a király* című rockoperát.

³³ Presser Gábor (1948) Kossuth- és Erkel Ferenc-díjas, érdemes művész, zeneszerző, zongoraművész és énekes. 1967-től játszott az Omegában és átmenetileg a Scampolóban, majd az LGT egyik alapítója és vezetője, frontembere lett. A Vígszínház zenei vezetője, ő írta többek között a *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról*, a *Harmincéves vagyok*, a *Jó estét nyár, jó estét, szerelem!*, valamint a *padlás* című musicalek zenéjét.

³⁴ Szenes Iván (1924–2010) eMeRTon-díjas dalszövegíró, dramaturg, zeneszerző, érdemes művész, Magyarország legtöbbet játszott szerzője.

³⁵ Lehár Ferenc (1870–1948) zeneszerző, operettkomponista, karmester, az egyik legtermékenyebb és leghíresebb magyar operettszerző, fontosabb művei: *Luxemburg grófia*, *Víg özvegy*, *A mosoly országa*, *Cigányszerelem*.

³⁶ Szenes Andor (1899–1935) költő, műfordító, újságíró. Társszerzője csaknem harminc operettnak, zenés játéknak, Kálmán Imre és Lehár Ferenc operettjeinek fordítója, átdolgozója. Írt szonókat, magyar nótákat, kabarétréfákat és jeleneteket is.

³⁷ Kovács Kati (1944) a három magyar beatlány egyike, az egyik legsokszínűbb hangú énekesnő, a beattól a rock and rollon, a blueson és a kemény rockon át a gospelig és a spirituáléig mindenféle stílusban otthonosan mozog. Kossuth-díjas, az egyetlen énekes Magyarországon, aki három Táncdalfesztivált is nyert (1966, 1972, 1981).

dallamkészségem, ami ebben a műfajban kamatoztatható. Ehhez járult még általános zenei tájékozottságom, hogy jól tudok leírni egy művet akár csak hallás után is, ugyanis jól működik zenei memóriám. Jót tett a dalainknak, hogy Szenes Iván szeretett lóversenyre járnai (akárcsak G. Dénes György³⁸), és a dalok kialakítását ezzel a hozzáállással, versenyszellemben végezte, hogy a pályatársai lehetőleg ne érhessék utol. Az idők távlatában most már megállapíthatjuk, hogy ő megérdemelte győzelmeit, nála több dalszöveget nem írt senki a mai napig sem. A Táncdalfesztiválok sem vallottunk közös szégyent: tíz- vagy százvezrek szavaztak ránk... Ez a korszak a nagy megújulás időszak volt. A rock hatására átalakult a könnyűzene, és mi ehhez tudtunk alkalmazkodni, azaz meghallottuk az idők szavát. Azt is meg kell említeni, hogy a komolyzenével ekkor egyesült a könnyűzene, a zenés színpadokon főleg musicalek formájában. A Táncdalfesztiválok jó példák minderre, hiszen a könnyűzenészek szimfonikus kísérettel adhatták elő dalaikat, és olyan kiváló zeneszerzőket ismerhetett meg ország-világ, mint Presser Gábor vagy Szőrényi Levente³⁹ és több versenytársuk. De meg is fordíthatjuk ezt a gondolatot, mert az is kijelenthető, hogy Ravelnél,⁴⁰ Debussynél⁴¹ vagy Gershwinnél nagyobb könnyűzeneszerző nem született, mert megújították az egész zenei világot, ahogy ezt megtette Bartók Béla és mások is. A zene nyelvén keresztül még annak a lehetősége is megcsillant a fesztiválokra, hogy nemzetközi szinten is megismerik majd a magyar műveket speciális stílusukról.

Csatári Bence:

A Táncdalfesztiválok során újonnan bemutatkozott friss énekes generáció miben különbözött a már befutott elődjektől?

Aldobolyi Nagy György:

Életkorban biztos, hogy volt különbség közöttük, de abban is, hogy más-más zenei megoldásokat találtak divatosnak és érdekesnek a régi és az új énekesek. Ezen a megmérettetésen is bebizonyosodott, hogy a divat nagy úr, embereket, sőt egész világokat köt össze és választ el egymástól. Persze az is különbség volt közöttük, hogy az „öregek” tudatosan iskolázták született hangjukat, így óhatatlanul rutinosak voltak, míg a fiatalok hozták magukkal a friss előadásmódot és rockos hangzást. Én is a fiatalok közé tartoztam az ötvenes-hatvanas évek fordulóján, és igyekeztem olyan benyomást kelteni, hogy „minőségi” vagyok. Persze a zenei múltam is biztosította ezt.

Csatári Bence:

Az ország-világ szeme láttára a Táncdalfesztiválokra nagy áttörést elérő beatzenészek és a rockzenekarok, rockénekesek között miben voltak leginkább tetten érhetőek a különbségek?

Aldobolyi Nagy György:

A musicales képzettség, színpadismeret, mozgáskultúra magasabb szintű volt az „újaknál” és „avított” maradt a „régieknél”. A beatzenekarok kezdetben kifejezetten a saját

³⁸ G. Dénes György (1915–2001) Kossuth-díjas költő, dalszövegíró, zeneszerző. A szakmában mindenki Zsütiként ismerte. Számtalan magyar filmhez és zenés darabhoz írt dalszövegeket.

³⁹ Szőrényi Levente (1945) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zenész, az Illés és a Fonográf együttesek zeneszerzője, gitáros, énekes és frontembere, a magyar könnyűzenei élet egyik legmeghatározóbb alakja. Jelentős zeneművei: *Kőműves Kelemen, István, a király, Attila – Isten kardja, Veled, Uram!*

⁴⁰ Joseph-Maurice Ravel (1875–1937) francia zeneszerző, zongorista. A *Bolero*, a *Lúdanyó meséi* és a *Spanyol rapszódia* szerzője.

⁴¹ Claude Debussy (1862–1918) francia impresszionista zeneszerző, egyetlen operája a *Palléas és Mélisande*, további ismert művei *A tenger* és az *Egy faun délutánja*.

klubjaikban voltak népszerűek, majd az országos szintű köztudatba a televízió segítségével, a Táncdal fesztiválok révén kerültek be. Pályafutásom során nekik is írtam dalokat, ahogy Kovács Katinak, úgy színészeknek is. Szereztem dalt a beategyüttesek közül a Metrónak,⁴² mert a másik két nagy csapatnak, az Illésnek és az Omegának⁴³ hozzájuk képest akkor már stabilabb szerzői voltak. Olyanok, akiket én nagyra becsültem. Kifejezetten jó daloknak minősítettem a *Rohan az időt* vagy *Az utcánt*, de ugyanígy Tolcsvayék⁴⁴ dalait is kiváló produkcióknak tartottam. Az *Ebből se lesz már szerelem* című Zorán-dalt én írtam, ebben a számban szerepel Kalmár Magda⁴⁵ operaénekesnő is. Őt én fedeztem fel, és felkértem, hogy a rendkívül magas szólamot énekelje fel a rádiófelvétellel. Ez egy nagyon dallamos szám, meglehetősen nagy sláger lett, de azért a csúcsot nem érte el. Magam többre tartottam ezt a dalt, bár az édesapámnak az egyik kedvence volt.

Csatári Bence:

Meg lehetett előre mondani, miből lesz a siker?

Aldobolyi Nagy György:

Nincs erre recept, bár nyilvánvalóan a minőségnek kellene egyértelműen döntenie. Nagyon sokat nyom a latban minden korszakban az is, hogy mennyire sulykolják az adott zeneszámot a közönség számára. Sokszor előfordul az a szerzőkkel, hogy egyik-másik dalukat már előzetesen slágerként kezelik, de nem lesz belőlük az, ugyanakkor ez fordítva is igaz, lehet abból is mindenki által dúdolt vagy énekelt dallam, amelyikre nem is számítottunk.

Csatári Bence:

A szövegírókkal hogyan tudott együttműködni?

Aldobolyi Nagy György:

Szinte mindegyikükkel jól kijöttem. Szenes Ivánnal, Romhányi Józseffel⁴⁶ és G. Dénes Györggyel különösen. Egyetlen szövegíróval nem dolgoztam, S. Nagy Istvánnal.⁴⁷

⁴² A Metro a hatvanas évek egyik legjelentősebb magyar beategyüttese, elődje, a Zenith 1960-ban alakult Sztevanovity Zorán vezetésével. Első lemezük 1969-ben jelent meg, *Metro* címmel. Olyan slágerek hallhatók rajta, mint a *Citromízű banán*, a *Mária volt* és az *Ülök egy rózsaszínű kádban*. 1970-ben ők adták ki az első magyar koncertalbumot, *Egy este a Metro Klubban* címmel. A Metro együttes leghíresebb klubja a Dohány és a Síp utca sarkán állt, előtte viszont az V. kerületi Irányi utcában is játszottak, ezt nevezték Hordónak, ezenkívül volt Metro Klub a szintén belvárosi Petőfi Sándor utcában és a Rákóczi út 66. szám alatt is.

⁴³ Az Omega a legtovább működött rockegyüttes volt Magyarországon. 1962-ben alakult a Budapesti Műszaki Egyetem hallgatóiból. Ők álltak legközelebb a nemzetközi világsztár státuszhoz a magyar zenekarok közül és ők adták ki Magyarországon először kihajtható borítójú nagylemezt, valamint cédét, dévédét, és ők alkalmaztak először koncertjeiken lézert és füstgépet, valamint óriás kivetítőt. Négyyszer töltötték meg a Népstadiont, ebből háromszor önállóan. A zenekar tagjait Kossuth- és Liszt Ferenc-díjjal tüntették ki. Benkő László és Mihály Tamás 2020-as, valamint Kóbor János 2021-es halálával szűnt meg a zenekar.

⁴⁴ A Tolcsvay-trió 1967-ben alakult, 1972-ben az *Ez mind eladó* című egyetlen önálló albumukon máig egyedülálló módon a három akkori legnépszerűbb énekesnő, Koncz Zsuzsa, Kovács Kati és Zalatnay Sarolta is énekeltek.

⁴⁵ Kalmár Magda (1944) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas szoprán opera-énekesnő.

⁴⁶ Romhányi József (1921–1983) író, költő, műfordító, érdemes művész. Ő volt a Táncdal- és Sanzonbizottság elnöke.

⁴⁷ S. Nagy István (1934–2015) eMeRTon-díjas dalszövegíró, Magyarország egyik legtermékenyebb slágergyárosa, előadóművész. Dalait énekelte mások mellett Aradszky László, Csongrádi Kata (S. Nagy felesége), az Edda, a Hungaria, Koncz Zsuzsa, Koós János, Korda György, Kovács Kati, Máté Péter, a Metro, a Neoton, az Omega, a Piramis, Szécsi Pál, Zalatnay Sarolta és Zorán. Sok együttest felkarolt, cserébe felkerült dalaik szerzői közé, holott alig vagy egyáltalán nem írt a szövegeikbe. Több zenész emlékezik arra is, hogy jelentős pénzüsszegekért cserébe vállalta, hogy közbenjár az érdekükben a nagyobb publicitás reményében.

Romhányi József volt ennek a műfajnak a királya, tehetségét Heltai Jenőéhez⁴⁸ tudom hasonlítani, igazi megtiszteltetés volt számomra vele dolgozni. Ugyanakkor érdekes módon Batta András⁴⁹ *Az idő vándorútján* című harmadik verskötetem előszavában versírói-költői munkásságomat dicsérve hozzájuk hasonlított, amit szintén óriási elismerésként élek meg. Mindenesetre ezek a dalszövegírók egyben költők is voltak, megérezték azt, hogy mi úszik a levegőben – úgy, mint tengerben az élőlények –, és ezt a tudatalatti érzést művészi módon tudták interpretálni. Mi a zene varázsa? Maga a megejtő szépség és a rendszerben megmutatkozó összhang. Én a világban mindig észrevettem a jószándékot, azt a szeretetet, amivel adja magát a művészet. Azt hiszem, a szövegírók közül is azokkal tudtam igazán együttműködni, akik hozzám hasonlóan gondolkodtak.

Csatári Bence:

Ebből fakadóan adódik a kérdés, hogyan definiálná a saját művészetét?

Aldobolyi Nagy György:

Összességében véve költő és zenész vagyok egyszerre, és nem utolsó sorban gondolkodó lénynek is tartom magam, aki egy életet már leélt, amely élet át- és átment egészen különleges korszakokon. Érdekes módon a zeneszerzéshez és a versíráshoz ugyanaz a fajta tehetség szükséges, és kell még hozzá elég komoly szintű emberismeret is. Gondoljunk csak bele, Tinódi Lantos Sebestyén⁵⁰ is ezt a kétféle tevékenységet űzte egyszerre, amikor a török időkben várról várra járt, és egyfajta hírvivőként, tudósítóként megénekelte saját szövegeivel, dallamaival a hadihelyzet alakulását. Tehát az üzenet is fontos, enélkül nem áll meg önállóan egyetlen művészeti alkotás sem. Különös idevágó példa a volt kortárs Seress Rezső,⁵¹ aki mindig kiszimatolta, mi sűrűsödik a levegőben, és azt zenésítette meg a maga módján. A *Szomorú vasárnap* is azért olyan népszerű, mert végtelenül egyszerű. Seress nem is tudott igazán zongorázni, amit írt, ezáltal nagyon könnyen befogadható, megjegyezhető és visszaidézhető. Az ihlet, a lélek reakciója mindig bennünk történik meg, egy sugallatot küld valaki valahonnan, ami a művet is születésre készíti. Ez az egész folyamat pedig a személyes benyomásokon alapul: azokon, hogy egyes emberekről, szituációkról milyen érzület marad meg a befogadóban.

Csatári Bence:

Ezekből kiindulva született az a számtalan dal és zenés színpadi mű, ami az ön nevéhez köthető?

Aldobolyi Nagy György:

Több mint ötven zenés darab zeneszerzője vagyok. Ezek közül a legtöbb mű sikeres volt, mégis sok ma már a múlt homályába vész. Ez természetes folyamat, nem lehet ellene tenni, még ha furcsa jelenség is, hiszen egy sikeres műről hajlamos az ember azt hinni, hogy örökké tart. Nincs a köztudatban például a *Tulipán* című musicale, amelynek bevezető nagy

⁴⁸ Heltai Jenő (1871–1957) Kossuth-díjas író, költő, újságíró, producer, dramaturg, Herzl Tivadar cionista politikus, publicista és író unokatestvére.

⁴⁹ Batta András (1953) Erkel Ferenc-díjas, Széchenyi-díjas zenetörténész, 2004–2013 között a Zeneakadémia rektora, a mai napig (2023) Magyar Zene Háza ügyvezető igazgatója.

⁵⁰ Tinódi Lantos Sebestyén (1510 körül–1556) énekszerző, lantművész, a 16. századi epikus költészet jelentős képviselője.

⁵¹ Seress Rezső (1899–1968) világhírű zeneszerző, zongorista. Az egyik leghíresebb örökzöld dal, a *Szomorú vasárnap* (angolul *Gloomy Sunday*) zenéjének szerzője. A dalt több mint száz nyelven adták elő. További sikerei közül kiemelhető a *Gyere, Bodri kutyám*, a *Szeressük egymást, gyerekek*, a *Ha visszaüznéd téged* és a *Csak átutazó vagyok itt a földön*.

dal-monológját Tolnay Klári⁵² mondta-énekelte el. Vele egyébként olyan barátságban voltam, hogy egy alkalommal éjszaka hívtam fel azzal, hogy Maróti Lajos,⁵³ a Magvető Kiadó akkori igazgatója szeretné őt megismerni. A találkozó létre is jött. Ez a produkció nagy sikert ért el, a társulat is nagyon készült rá, volt egy izgalmas alkotói folyamat, amelyben a közreműködők szívesen részt vettek, a közönség is lelkesen beült az előadásokra, és mégis, amikor lekerült a repertoárról, akkor szépen lassan feledésbe merült, senki nem hiányolta, pedig sok szakember energiája feküdt benne, és még többeknek tetszett. Ez egy paradoxon, hogy vajon miért fordulhatott elő, de nem ez az egyetlen eset a pályafutásomban, és úgy látszik, még a sikerdaraboknak is ez a sorsa, tisztelet a kivételeknek, amelyeket valószínűleg még ezeknél is zseniálisabban írtak meg a szerzőik. A *Köszönet mindenért* például egy híres számom, Mészöly Dezső⁵⁴ volt a szövegírója. Egy Shakespeare⁵⁵-darab záró dala (*Lóvá tett lovagok*), amit ő fordított. Megtaláltam hozzá a legmegfelelőbb előadót is Domján Edit⁵⁶ személyében, akivel boldog és jó érzés volt néha együtt dolgoznom a Madách Színházban.

Csatári Bence:

Mégis léteznek a zeneirodalomban örökbecsű slágerek. Mitől függ az, hogy valamiből az lesz-e vagy sem?

Aldobolyi Nagy György:

Amíg meg lehet egymástól különböztetni az egyes műfajokat, addig a slágerek is létezni fognak. A siker olyan, mint egy üstökös vagy bolygó, egyszer feltűnik az égen, fényes pályát jár be, aztán hirtelen eltűnik a szemünk előtt. A könnyűzenei sikerek karrierje is kiszámíthatatlan. Rövidebb-hosszabb ideig tündökölhetnek, de közülük csak nagyon keveseknek adatik meg, hogy állócsillagként lehessen rájuk tekinteni. Ezenkívül még azt is számításba kell venni, hogy az örökkévalóság számára nem feltétlenül teljes művek, hanem csak azok bizonyos részei, esetleg dallam- vagy szövegtöredékeik maradnak fenn.

Csatári Bence:

A zenedarabjai hogyan keletkeztek? Spontán csattant a múzsza csókja a homlokán, vagy kellett valamilyen inspiráció, ami kihozta önből a kívánt dallamokat?

Aldobolyi Nagy György:

Az ihlet általában szerződésre, megbízásra, megrendelésre jött (lásd: G. Dénes „Zsüti”), ami pénzkereseti lehetőséggel járt számomra, és mindeközben büszke voltam magamra, hogy meg tudom csinálni, amit kérnek. Ebben nem mindig voltam biztos a munka elvállalásának pillanatában. Megtörtént az is, hogy a siker bekövetkezett ugyan, de nem abban a formában, ahogy vártam.

⁵² Tolnay Klári (1914–1998) kétszeres Kossuth-díjas színésznő, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

⁵³ Maróti Lajos (1930–1982) József Attila-díjas költő, író, drámaíró. 1961-től a Gondolat Kiadó lektora, 1970-től 1980-ig irodalmi vezetője volt. 1978-tól a Magyar Színházi Intézet főmunkatársaként dolgozott. A modern magyar természettudományos esszé megteremtője, esszéit írt Max Planck és Albert Einstein fizikusokról.

⁵⁴ Mészöly Dezső (1918–2011) Kossuth-díjas író, költő, műfordító, dramaturg, egyetemi tanár. A Magyar Művészeti Akadémia tagja 1992-től haláláig.

⁵⁵ William Shakespeare (1564–1616) angol drámaíró, költő és színész. Széles körben a legnagyobb angol nyelvű íróként és a világ legkiválóbb drámaírójaként tartják számon. Gyakran nevezik Anglia nemzeti költőjének és „Avon bárdjának” is.

⁵⁶ Domján Edit (1932–1972) Jászai Mari-díjas színésznő. 1964-től haláláig a Madách Színház tagja volt. 1954 és 1972 között csaknem nyolcvan színházi szerepet, tíz filmszerepet, számos rádió- és tévés szerepet játszott el.

Csatári Bence:

Tudna erre példát mondani?

Aldobolyi Nagy György:

Az egyik legsikeresebb darabom éppen ilyen, a *Charley nénje*. Talán az általam is szeretve tisztelt Bánki László kért meg az Erkel Színház büféjében, hogy ajánljak egy zenés darabot a budapesti Városmajori Szabadtéri Színpad számára. Ott addig általában megbuktak a produkciók, és Fodor Lajos,⁵⁷ a Szabadtéri Színpad igazgatója megbízta őt azzal, hogy kerítsenek valakit, aki kihúzza őket ebből a kudarcszériából. Ennek persze meg is volt a maga oka, ugyanis tényleg nem voltak a játszott művek annyira jók, hogy tartós sikert arassanak. Bánki László viszont bennünk látta a megoldást, mert akkor már a Madách Színházban, illetve Szegeden és Veszprémben is sikerrel futottak darabjaim. Az volt a terv, hogy Kerényi Imrével⁵⁸ rendeztetik meg az előadást, aki akkoriban a Madách Színház kezdő rendezője volt. Ez lett a *Charley nénje*, ami egy diákbohózat, a világirodalom történetében számtalanszor megírt színpadi alapötletből indul ki. Nevezetesen egy átöltözésből származó szerepváltás miatt bekövetkező bonyodalmat taglal. Egyáltalán nem voltunk biztosak a sikerben, de mégis nekivágtunk. Kerényi Imre bérelt alkotólakásában ültünk össze az Aranykéz utcában, de előtte még a darabot tartalmazó példányt is nehezen találtuk meg a Színház- és Filmművészeti Főiskola könyvtárában. Meglehetősen használt-szakadozott volt. A jelenetek megtetszettek nekünk. Így felhívtuk Szenes Ivánt, írjon hozzá szövegeket. Utólag most már kijelenthető, hogy Szenes Iván akkor volt pályája csúcán, a legjobb formában, és minden szövegíró közül kiemelkedett. A zseniális ötletek csak úgy pattogtak ki az agyából, így fordulhatott elő, hogy nem töltöttünk el a darab készítésével többet, mint hat-nyolc hetet. Közben Kerényi Imre kiment Grúziába megrendezni a *Bánk bánt*. Amikor visszatért, kiválasztottuk a szereposztásra az „aranycsapatot”, amely erre a nyári időszakra összeállt, a zenét pedig a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara vezényléssel szolgáltatta. Mindenki fejenként harmincezer forintot kapott, ami akkoriban nem volt kis pénz.

Csatári Bence:

Kik kerültek be a *Charley nénje* szereplőgárdájába?

Aldobolyi Nagy György:

A darabban van két fiatal lányszerep, a történet szerint aranyos, ugribugri lányok, őket az ifjú Piros Ildikó⁵⁹ és Almási Éva⁶⁰ alakították. A két lányhoz két fiú is dukált, ők lettek Ernyey Béla⁶¹ és Paudits Béla.⁶² A harmadik, gyönyörű lányszereplő Káldi Nóra⁶³ volt. A

⁵⁷ Fodor Lajos 1972 és 1974 között volt a Városmajori Szabadtéri Színpad igazgatója, hozzájuk tartozott a Margitszigeti Szabadtéri Színpad is. A Margitszigeti Szabadtéri Színpadon az igényesebb operalátogatókat, illetve a külföldi közönséget eredeti nyelven szolgálták ki. Ahogy fogalmazott: „Az idegen nyelvű előadásokra azért is szükség van, mert csak így lehet biztosítani a külföldi énekesek beilleszkedését az együttesbe.” Igazgatása alatt vezették be ezen a két budapesti szabadtéri színpadon a bérleti rendszert is.

⁵⁸ Kerényi Imre (1943–2018) Kossuth- és Jászai Mari-díjas rendező, színiigazgató, egyetemi tanár, politikus, publicista, érdemes és kiváló művész.

⁵⁹ Piros Ildikó (1947) Kossuth- és Jászai Mari-díjas színésznő, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja

⁶⁰ Almási Éva (1942) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és Jászai Mari-díjas színésznő, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja. Balázsovits Lajos színész felesége, Balázsovits Edit színésznő édesanyja.

⁶¹ Ernyey Béla (1942) színész és író, országos népszerűségét a *Princ, a katona* című tévésorozat címszerepe alapozta meg. Ernyey legális nyugatra való távozása után is szerepelt olykor egy-egy magyar filmben. Ő volt például az apuka Palásthy György *A szeleburdi család* (1981) című gyerekfilmjében, Három évvel később pedig ugyancsak Palásthy irányítása alatt Bóni grófjának szerepét játszotta *Az élet muzsikája* című zenés filmben,

kedves, kicsit idősebb donna szerepére Tolnay Klárit kértük fel, és mivel Kerényi Imre és én is jóban voltunk vele, elvállalta. Annyi kikötése azért volt, hogy az idősebb ezredest mellette Páger Antal⁶⁴ játssza, akit a szakmában csak Téninek hívtunk. A szolga szerepe nem túl nagy, de hálás ebben a darabban, erre Zenthe Ferenc⁶⁵ kapott tőlünk felkérést, szívesen jött. Az abszolút főszereplő, aki átöltözik a forgatókönyv szerint, Bodrogi Gyula⁶⁶ lett, számunkra nem is volt kérdés, hogy ezt az ő személyiségére szabták. Egy szakmáját nem igazán jól értő, de azt szenvedélyesen művelő ügyvéd is szerepel a darabban, aki utazik a pénzre, a sikerre és a lányokra egyaránt, ő lett Kállai Ferenc.⁶⁷ Ezt a sztárparádét megfejeltük még Bogár Richárd⁶⁸ koreográfussal, aki szakmájának szintén a legjobbja volt. Munka közben kiderült, hogy az eredeti darab kiváló, de mi is nagyon jól dolgoztuk át, Szenes Iván az *Orchideák* című, azóta emblematikussá vált dalban remekelt, ez lett a zárószám, és a rendező is a helyzet magaslatán állt. A zeneszámok között tobzódtunk és találgattuk, hogy melyik lesz az igazi, átütő sláger. Én a Káldi Nóra és Tolnay Klári által énekelt, nagy zenés jelenetbe ágyazott duettre szavaztam, de tévedtem. Az *Orchideák* lett végül a befutó a Tolnay–Páger duó előadásában. Ezt játszotta a televízió és a rádió is nagyon sokszor, sőt filmet is csináltak a darabból, így ezzel tört be ez a sláger a lehető legszélesebb köztudatba. Még külföldön is felhívtak, hogy a Magyar Rádió immáron több századjára sugározza az *Orchideákat* a közönség kérésére a hétfői kívánságműsorban.

Csatári Bence:

Ennek a nagy sikerű előadás-sorozatnak lett hanghordozón az utókor számára megörökített anyaga is?

Aldobolyi Nagy György:

A lemezgyártó társaság élén álló, a kommünből itt maradt „igazgató”, a kellemetlen Bors Jenő⁶⁹ behívott magához, és a maga keresetlen stílusában előadta nekem, hogy hallja, hogy milyen nagy sikert értünk el a *Charley nénjével*, így ebből a zeneműből valami keveset

mely Kálmán Imre életét dolgozta fel. A *Tündér Lala* című magyar tévéfilmben Amalfi kapitány szerepében volt látható. Magyarországon és külföldön egyaránt jelentek meg kis- és nagylemezei.

⁶² Paudits Béla (1949–2018) Jászai Mari-díjas színművész, énekes.

⁶³ Káldi Nóra (1943–1993) Jászai Mari-díjas színésznő.

⁶⁴ Páger Antal (1899–1986) Kossuth-díjas színművész, kiváló művész. Az 1944 előtti filmek legtöbbet foglalkoztatott színészeinek egyike volt Állítólagos második világháborús szerepéért indexre tették, majd 1956-ban tért haza állami hívásra emigrációjából, ahol ismét keresett színész lett.

⁶⁵ Zenthe Ferenc (1920–2006) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas és kétszeres Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

⁶⁶ Bodrogi Gyula (1934) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színművész, rendező, érdemes és kiváló művész.

⁶⁷ Kállai Ferenc (1925–2010) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész.

⁶⁸ Bogár Richárd (1924–1986) Liszt Ferenc-díjas táncművész, koreográfus, érdemes művész. Zenés-táncos produkciókon kívül kabarékhoz, prózai előadásokhoz is tervezett koreográfiákat (Vidám Színpad, Mikroszkóp Színpad, Kamara Varieté). Dolgozott szabadtéri előadásokon is. 1960–1964 között a Tarka Színpad tánckarát vezette és a színház vezető koreográfusa volt. A budapesti Petőfi Színházban az *Irma, te édes* (1963) és az *Espresso* (1964) című előadásokhoz készítette a koreográfiákat. Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában és a Német Szövetségi Köztársaságban is dolgozott.

⁶⁹ Bors Jenő (1931–1999) nagyapja Landler Jenő, a Tanácsköztársaság belügyi, majd kereskedelmi népbiztosa. Bors Jenő 1956-ban még a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség aktivistája volt, majd hét éven keresztül a Külkereskedelmi Minisztérium Elvi-Távlati Tervek Osztályát vezette. 1965–1990 között ő állt a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat (MHV) élén. A könnyűzenével ellentétben a komolyzenében jártas MHV-igazgatónak sokszor volt konfliktusa a zenészekkel, a média egy részével, a pártállami vezetéssel és beosztottjaival egyaránt. A cenzúra piramisának csúcán Erdős Péterrel ketten álltak, ezért is mondták az MHV-nél: „Kicsi a Bors, de Erdős!”

hajlandó kiadni. Ennek nyomán elmentünk a második kerületi Torockó utcai református templomba egy éjszaka, és az egész produkciót, úgy ahogy van, felvettük lemezre. Én vezényeltem, a zenészek pedig még pénzt is kaptak.⁷⁰ A színészek közül volt, aki énekelt, de akadt, akit „helyettesítenünk” kellett Csengey Adriennel⁷¹ és Lehoczky Zsuzsával,⁷² tehát a lehető legjobbakkal, köztük Radnay Györggyel,⁷³ az Operaháznagyszerű baritonistájával.

Csatári Bence:

A darabok között volt olyan is, például a *Liliomfi*, amelynek ön írta a zenéjét és a szövegét is. Ez úgy történik, hogy miközben születik a zene, megfogalmazódik önben az is, hogy milyen verset lehet vele együtt megírni?

Aldobolyi Nagy György:

A kettő mindig egyszerre történt alkotói munkám során. Kevés zeneszerző mondhatja el magáról, hogy verseskötete jelent meg, nekem ez is megadatott, *Az idő vándorútján* címmel. Ezek nem dalszövegek, hanem kifejezetten versek. De persze olyan is sokszor megesett, hogy felkértem a dalaimhoz külön szövegírókat, ezen a téren leginkább Szenes Ivánnal tudtunk együttműködni. Az ő munkásságát nagyra értékeltem még akkor is, mikor hosszabb idő után kicsit eltávolodtunk egymástól. Ugyanígy Zsüti, azaz G. Dénes György műveit is nagyon kedveltem. Amikor megírtam a zenét, és más valaki szöveggel látta el, akkor először is kijavítottam prozódiai és ritmikai szempontból, de előzetesen tisztáztam is az alkotókkal, hogy szinte biztos, hogy alakítok majd a szövegen és átjavítom olyanra, amit én tökéletesnek hiszek.

Csatári Bence:

A szintén nagy sikernek örvendő *Lilomfi* zenés darabjának hol volt az ősbemutatója?

Aldobolyi Nagy György:

Szólnokon kaptam az eredeti megbízást, Horváth Jenő⁷⁴ rendezte, de aztán játszották Kaposváron, sőt a színművészeti főiskolán is tanították. Ezeknél a bemutatóknál egyébként általában véve igaz volt, hogy a szereposztásba nemigen szólhattam bele, a *Charley nénje* egy üdítő kivétel volt.

Csatári Bence:

Egy másik érdekes és nagyon fontos tevékenység egy zeneszám megszületésekor a hangszerelés. Ha jól tudom, ön ezt is magas szinten üzte.

⁷⁰ Ez volt az úgynevezett percdíj, ami minden nagy- és kislemez felvételén közreműködő zenészt megilletett annak arányában, hány percet dolgozott az adott zeneművön, innen ered az elnevezés is. Előadói jogdíj hiányában a zenészek és énekesek ezt az egyszeri alkalommal folyósított pénzt kapták meg egy-egy felvételük után.

⁷¹ Csengey Adrienne (1946) Liszt Ferenc-díjas szoprán énekművész, érdemes és kiváló művész.

⁷² Lehoczky Zsuzsa (1936) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színművésznő, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

⁷³ Radnay György (1920–1977) Kossuth-díjas bariton operaénekes.

⁷⁴ Horváth Jenő (1921–1994) színművész, rendező, forgatókönyvíró. 1956-os forradalmi tevékenysége miatt három és fél évet töltött börtönben. Rendezett Egerben, Kaposváron, Veszprémben, Debrecenben, Szólnokon, Kecskeméten és a budapesti 25. Színházban.

Aldobolyi Nagy György:

A szimfonikus zenekari tapasztalataim nagyon jó alapot szolgáltattak ahhoz, hogy belevessem magam a hangszerelés rejtelseibe. Ez teljes nagyzenekari alapot jelentett, ami szintén nagyon jól ment nekem, s ebben megerősített jó néhány zenésztársam, többi között Lajos Attila⁷⁵ fuvolista és Tarjáni Ferenc⁷⁶ vadászkürtös. Noha nem tanultam hangszerelést a Zeneakadémián, de már az én időmben is fel lehetett venni ezt a tárgyat. De ez éppen az a tevékenység, amit elsősorban tapasztalati úton lehet megtanulni, úgy, hogy az ember ott ül a zenekarban. Erről nekem meg is volt a magam egyszerű elmélete, miszerint mivel a klarinétos rendszerint nagyjából a zenekar közepén ül, a helyéről minden hangszert egyforma mértékben jól hall. Innen lehetett észrevenni az apró trükköket, nüanszokat, azt, hogy voltaképpen mitől is szól jól egy zenekar, hogy dolgozik a karmester. Ez utóbbi sokat segített nekem a vezénylés művészetének elsajátításában, de voltam annyira visszafogott, hogy csak a saját műveimet vezényeltem, néhány színházbéli alkalomtól eltekintve. A lényeg, hogy az általam írt zenedarabok hangszerelését is én végeztem, és például a *Charley nénye* hangszerelése a mai napig nem változott, bárhol is adják elő.

Csatári Bence:

Ez azt jelenti, hogy nincs az ön által hangszerelnél jobb verzió?

Aldobolyi Nagy György:

Nem feltétlenül! Biztos vagyok benne, hogy sokkal jobban is meg lehet csinálni, de én nem kérem ezt az éppen aktuális színre viteleknél. Ugyanakkor folyamatosan jönnek újabbnál újabb hangszerek, amelyekkel lehetne frissíteni az általam hangszerelt zeneműveket, de én nem ragaszkodom hozzá. Persze attól nem zárkózom el, hogyha valaki ezt majdan meg szeretné tenni, akkor megtehesse.

Csatári Bence:

A hangszerelés a Tándalfesztiválok is jelentős szerepet kapott. Ezenkívül volt beleszólása önnek abba, hogy kik énekeljék el a dalait?

Aldobolyi Nagy György:

Itt sem nagyon kérdezték meg a szerzőket, ami akár sértőnek is tűnhet több évtized távlatából. A *Bocsánat, hogyha kérdem* című szerzeményem esetében ez kicsit másként alakult, mert én mindenképpen azt szerettem volna, hogy Korda György⁷⁷ énekelje, és ez végül így is lett, bár van, aki úgy emlékszik – Bakacsi Béla⁷⁸ –, hogy neki írtam a dalt, de erről szó sincs. Kordára már ezt megelőzően figyeltem a budapesti éjszakában, és ajánlottam mások (például Bánki László) figyelmébe, mondván, hogy ennek a fiúnak óriási tenor-tehetsége van. Biztos voltam abban, hogy ezt a dalt az akkori énekes gárda nem tudja elénekelni. Eljátszottam-elénekeltem neki a dalt. Azt mondta, hogy nem tud ilyen magas

⁷⁵ Lajos Attila (1926–1994) Liszt Ferenc-díjas fuvolaművész, érdemes művész. A Magyar Fúvósötös tagjaként három nagylemezen is szerepelt a Kádár-rendszerben.

⁷⁶ Tarjáni Ferenc (1938–2017) Liszt Ferenc-díjas kürtművész, érdemes és kiváló művész, egyetemi tanár. A Magyar Fúvósötös és a Budapesti Kamara együttes alapító tagja, a Tarjáni Kürtkvartett alapítója volt.

⁷⁷ Korda György (1939) a magyar tánczene egyik legismertebb és a legrégebben a színpadon lévő előadóművésze, számos sláger előadója. 1967-ben a *Bocsánat, hogyha kérdem* című dalával előadói díjat nyert a Tándalfesztiválon. Emellett televíziós pókerközvetítőként is sikeres.

⁷⁸ Bakacsi Béla (1942) az első, 1962-es *Ki mit tud?* megnyerésével tűnt fel, ahol az *Ave Mariát* énekelte. Az 1966-os Tándalfesztiválon közönségdíjat nyert a *Bizony így van ez, szívem* című dalával. A hetvenes években sokáig a Német Szövetségi Köztársaságban vendéglátózott, majd hazatérve ő volt az egyik legjelentősebb menedzser, éppen abban az időszakban, amikor ez még lényegében tiltott foglalkozás volt. A menedzsereséget a közelmúltig folytatta, énekesi pályája pedig a mai napig (2023) is tart.

hangokat kiénekelni. Végül ráállt arra, hogy elénekelje. A folytatás inentől kezdve már közismert, elnyerte az 1967-es Táncdalfesztivál egyik előadói díját, és immáron a magyar könnyűzene-történet lapjaira is bevonult ezzel a produkcióval. Korda Gyuri egyébként az én szememben csúcsteljesítményt nyújtott ezenkívül többször is. Az egyik az *Emlékezni rád* című nagyzenekarral kísért nagy tenorária, amire én mint szerző is büszke vagyok, de Korda Gyuri énekteljesítménye is kifogástalan. Ebben a zeneszámban háromvonalas C-t is kell énekelni, ami az operákban is elég ritka. Nagyon dallamos és kifejezetten világszintű tenor ária szép szöveggel. Ajánlom a tenoristák figyelmébe!

Csatári Bence:

Amikor egy szerző egy konkrét énekesnek akarta adni a számát, akkor a műsor szerkesztői beleszóltak abba, hogy végül kik kapják a szerzeményt?

Aldobolyi Nagy György:

Abszolút megtették, ki voltunk szolgáltatva nekik, ami azért volt sajnálatos, mert egy átlagos tehetségű énekes is el tudta rontani az egyébként zseniálisan megírt számot, de ez fordítva is igaz volt: egy zseniális énekes is meg tudott bukni egy halványabb dallal. A szerkesztők előzetesen megsaccolták, melyik szám lehet sikeres, és volt, amikor bejött a számításuk, volt, amikor nem. Az Illésnél 1966-ban óriásit tévedtek, azt hitték, nem keltenek majd feltűnést, de nem így lett, hatalmas volt az érdeklődés irántuk. Ugyanez igaz Koncz Zsuzsára⁷⁹ is, neki szerintem a tehetségén aluli számok jutottak a fesztiválokra, de még így is kapott egyszer-kétszer díjat. Az Illés nemcsak zenei értelemben, de a szövegvilágában, illetve a magánhangzók kiejtésében is nagyon sokat tanult a Beatlestől,⁸⁰ az Omega viszont nem képviselt igazán magasrendű zeneiséget. Az egyetlen valamirevaló zenész közöttük Presser Gábor volt, aki aztán 1971-ben kivált a zenekarból, és megalapította az LGT-t,⁸¹ az volt az igazán hozzá méltó feladat.

Csatári Bence:

A Táncdalfesztivált a rockzenekarok úgy emlegetik a mai napig, mint amit rájuk erőltettek, illetve nehezményezik, hogy nem a saját pályatársaikkal mérkőztek meg, hanem éppen azokkal, akikkel szemben – mondják ők – létrejött a rock. Volt annak realitása akkoriban, hogy kizárólag zenekarok versengjenek egymással?

Aldobolyi Nagy György:

Nem volt erre semmi esély. Az egész „ügy” belebukott volna! Mára azt sem tudnánk, hogy ki kicsoda volt közülük. A Táncdalfesztivál nagyon felkavarta a közvéleményt, és minden műfajnak megvoltak a maga sztárjai: Kovács József⁸² ugyanúgy nagy port kavart fel, mint az Illés. Kovács József döbbenetesen nagy sikert aratott a *Jöjj vissza hozzám* című számmal, ami nem volt egy rossz dal, de csak az előadóval együtt működött igazán! Összességében véve azért elég nagy illúzió lett volna a korabeli viszonyokat ismerve, hogy kizárólag a zenekarokat versenyeztessék meg, hiszen ők éppen egészen az első

⁷⁹ Koncz Zsuzsa (1946) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas énekesnő, érdemes művész. A magyar beat és pop egyik kiemelkedő egyénisége, többek között verslemezeiről és politikai tartalmú dalairól ismert.

⁸⁰ A Beatles a modern kori könnyűzene, a beat műfajteremtő brit zenekara, amely 2004 végéig világszerte több mint 1,3 milliárd lemezt adott el, többet, mint bármely más együttes.

⁸¹ Az LGT (Locomotiv Grand Turismo) 1971-ben jött létre, az első magyar szupergрупként Presser Gábor, Barta Tamás, Frenreisz Károly, Laux József felállásban. A zenekar sikert sikerre halmozott nemzetközi fesztiválokra.

⁸² Kovács József (1946–2010) az 1967-es, 1968-as és 1969-es Táncdalfesztiválok különdíjasa volt, majd táncdalénekesből lett opera- és operetténekes, színész, rendező, vállalkozó, Csepel díszpolgára.

Táncdalfesztiválíg az első nyilvánosság számára alig léteztek, ám ekkortól szinte egy csapásra országosan és mindenki számára ismertek lettek. (Ma már sok akkori zenekari tag a „bandákból” Kossuth- vagy egyéb díjas. A kor megváltozott.)

Csatári Bence:

Volt olyan szám, amit valakinek ajánlott, de nem kaphatta meg a szervezők miatt?

Aldobolyi Nagy György:

Ez velem nem fordult elő. Az egyik dalommal Bolba Lajosnál⁸³ kilincseltem – velem nem volt olyan szoros a nexusom – szerintem nem feltétlenül döntött mindig jól egy-egy felvétel elkészítését illetően –, ez volt a *Régi ház körül*, amelyet eredetileg Mireille Mathieunek⁸⁴ szerettem volna ajánlani, de hozzá el sem jutott a dalom. Amikor hazánkban járt, akkor nem akartam ezzel rögtön lerohanni, pedig tipikusan francia énekesnőnek való darab volt, aztán a későbbiekben minden bizonnyal a rádió akadékoskodása vagy nehézkessége is közrejátszott abban, hogy nem jutott el ez a szám Franciaországba a művésznőhöz. Így lett ez a dal Kovács Katié, aki nagyon örült ennek a felkérésnek, és jól is állt neki ez a dal. Kovács Kati azt írta *Az idő vándorútján* című verseskötetem borítóján „*Dalait könnyű előadni, mert nagyon dallamosak, néha kicsit melankolikusak, érzelemgazdagok, nem véletlen, hogy a szövegírókat is megragadták a zeneszerző dalai, például Szenes Ivánt a Régi ház körül című szerzeménye a szívemarkoló gyerek- és felnőttkorról.*” A *Hull a hó a kéklő hegyeken* viszont kifejezetten Kovács Katinak írtam, és az 1956 utáni megtorlások során bebörtönzött kiváló költő, Tóth Bálint⁸⁵ írta a szövegét. Ehhez a dalhoz érzelmileg személyesen is kötődöm, mert az 1956 után szankció alá esett Nemes Nagy Ágnes⁸⁶ távoli unokatestvérem volt, akinek a férje, Lengyel Balázs⁸⁷ szintén részesült a megtorlásból. Amikor Tóth Bálinttal beszéltem erről a dalról, akkor azt mondtam neki, hogy valahogy úgy kellene, hogy kezdődjön, hogy „Fenn a kék ég fénylő magasán”, amire ő rögtön rávágta, hogy „Hull a hó a kéklő hegyeken”. Ennek a dalnak a szövegírását felfoghatjuk úgy is, mint egyfajta rehabilitációt Tóth Bálint részére, hiszen hivatalosan is engedélyezték, hogy ő írja meg a szöveget.

Csatári Bence:

Amikor egy dal sikert arat, a szerző nyomon szokta követni az útját?

Aldobolyi Nagy György:

Lehetőleg igen. Feltétlenül érdekes az, hogy mennyit és hol játsszák a dalaimat. Mindenhol nem lehet ott lenni, így a különböző külföldi fesztiválokra sem kísértem el a

⁸³ Bolba Lajos (1931–2018) a Magyar Rádió Zenei Főosztályának gyártási és tervezői rovatvezetője, ő vezette a felvételeket, illetve javarészt ő döntött arról, hogy mely számokat és kikkel vegyék fel. A Magyar Rádió részéről a táncdalfesztiválok fő szervezője. Olyan nagyszerű rádióműsorok fűződnek a nevéhez, mint a *Tessék választani!*, a *Made in Hungary* és a *Slágerbarátság*.

⁸⁴ Mireille Mathieu (1946) világhírű francia énekesnő, sanzonénekesnő. A francia sajtó Édith Piaf utódjának tartotta. Tizenegy nyelven több mint 1200 dalt énekelt el, és több mint 120 millió lemezt adott el világszerte.

⁸⁵ Tóth Bálint (1927–2017) József Attila-díjas költő, író, műfordító. A Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja. 1951–1955 között államellenes szervezkedés vádjával szabadságvesztését töltötte Vácott, 1955-ben amnesztiával szabadult. 1956 novemberében a Politikai Foglyok Forradalmi Bizottságának elnökségi tagja volt. 1957 júniusa és decembere között kémkedés gyanújával letartóztatták, vádemelés nélkül szabadult.

⁸⁶ Nemes Nagy Ágnes (1922–1991) Kossuth-díjas költő, műfordító, esszéíró, pedagógus, a Digitális Irodalmi Akadémia posztumusz tagja; Lengyel Balázs műkritikus első felesége.

⁸⁷ Lengyel Balázs (1918–2007) Széchenyi-díjas műkritikus, író, a Digitális Irodalmi Akadémia tagja. 1950-től alkalmi fordításokból, szerkesztésekből, ifjúsági irodalom írásából tartotta fenn magát, önálló művei, tanulmányai, esszéi, kötetei megjelenéséről szó sem lehetett. 1957-ben politikai fogoly volt néhány hétig. 1958-ban elvált Nemes Nagy Ágnestől, akivel azonban szellemi kapcsolata és barátsága a költőnőhaláláig megmaradt.

dalaimat előadó művészeket. Örültem a sikereiknek, ők pedig rendszerint beszámoltak nekem róla, hogy hol milyen eredménnyel szerepeltek.

Csatári Bence:

A *Régi ház körül* nem a Táncdalfesztiválon hangzott el, hanem egy másik, kifejezetten a Magyar Rádió által rendezett műsorban, a *Made in Hungary*-n.

Aldobolyi Nagy György:

Bolba Lajos engedélyezte ugyan ennek a dalnak az előadását, de én akkorra már úgy gondoltam: nem kell mindenhol elindulnom. Ennélfogva a másik rádiós rendezvényen, a *Tessék választani!*-n már nem is vettem részt. Már szinte a színházakban éltem, nem feltétlenül voltam rászorulva arra, hogy folyamatosan megmértessem magam. Ehhez kapcsolódóan írt rólam Jordán Tamás⁸⁸ előszót – akkor éppen a Nemzeti Színház igazgatójaként – a *Súgó nélkül* című verseskönyvemben. Én *A dalszövegíró – Vers és pénz* című költeményemben így idéztem fel az írással kapcsolatos dilemmáimat: „*Írok én boldogan bármikor, / magamnak, mikor nem fizetnek. / S írok én boldogan bármikor / máskor is. Amikor fizetnek. / Bár e két állítás szembenáll, / s tartalma némiképp eretnek, / Kiderül belőlük: egyremegy, / ingyen fut a tollam vagy fizetnek. / Jobbat én nem tudok írni, / akkor sem, ha agyonfizetnek, / s tanúul ingyen sem állok / zavaros, kósza hiteknek. / Azonban, ha néha úgy esik: / sikerül jól írni, s fizetnek, / mégis csak ez tán a legjobb – / megvallom pirulva Tinektek*”.

Csatári Bence:

Ezeket a profi sorokat hallgatva felmerül a kérdés: ön zeneszerzőnek vagy költőnek tartja magát?

Aldobolyi Nagy György:

Meg kell valljam: úgy érzem, hogy egyaránt születtem a zenére és költészetre. Mindkettő egyformán fontos az életemben, még akkor is, ha végzettségemet a Zeneakadémián szereztem.

Csatári Bence:

Ennek fényében nem mehetünk el amellett sem, hogy számos magas szintű állami kitüntetést kapott, akár az Erkel Ferenc-díjra, akár a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjére gondolunk.

Aldobolyi Nagy György:

Természetesen nagyon örültem minden elismerésnek, és kiemelném még ezeken felül a Magyar Televízió legjobb zenés filmjének járó díját is Szinetár Miklóstól⁸⁹ a *Bolondok bálja*⁹⁰ című filmért, amit Maróti Lajos nagy meseregényéből forgattak.

⁸⁸ Jordán Tamás (1943) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és Jászai Mari-díjas színész, rendező, színiigazgató, főiskolai docens, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja. A szombathelyi Weöres Sándor Színház alapító és örökös tagja.

⁸⁹ Szinetár Miklós (1932) Kossuth-díjas és kétszeres Jászai Mari-díjas színházi, opera-, tévé- és filmrendező, forgatókönyvíró, érdemes és kiváló művész. A Magyar Állami Operaház korábbi főigazgatója, a Magyar Televízió egykori elnökhelyettese.

⁹⁰ Rendező: Szász Péter, versek: Romhányi József.

Csatári Bence:

A filmekhez írt zenék különösen fontos szerepet játszottak az életében.

Aldobolyi Nagy György:

Kétségkívül! Élveztem is a filmezésben való aktív alkotó tevékenységet. Kiemelhető filmzenéim közül a *Pogány madonna* vagy a *Hét tonna dollár*; utóbbinak Csurka István⁹¹ volt a forgatókönyvírója. Továbbá *A vőlegény* című film (rendező: Vámos László⁹²), amelyhez egy Szép Ernő⁹³-dráma adta az alapötletet. De ugyanígy büszke vagyok a komikus jelenetek sokaságát tartalmazó *Házasság szabadnappal* című film (rendező: Mészáros Gyula⁹⁴) zenéjére is, vagy a *Keménykalap és krumpliorra* (rendező: Bácskai Lauró István⁹⁵), amelyen nemzedékek nőttek fel.

Csatári Bence:

Mennyiben igényel más attitűdöt az önálló dalokhoz képest az, hogy épp egy filmhez ír zenét?

Aldobolyi Nagy György:

Mindig úgy írom a filmekhez a zenét, hogy nem követem közvetlenül a mozgásokat. Emiatt bábfilmhez és rajzfilmhez soha nem szereztem muzsikát. A *Keménykalap és krumpliorra* zenéje igen jól sikerült, Csukás Istvánnak⁹⁶ ez a film különlegesen nagy sikert hozott, bár azt is el kell szintén mondanom, hogy a *Süsü, a sárkányban* Csukás a zenével kicsit melléfogott... A filmzene szerzése nálam alapvetően úgy néz ki, hogy kapok a film jeleneteiről egy első általános benyomást, ami elindítja az ihletet, ezután egyeztetek a rendezővel, és ha elindult a fantáziám, kezdem a zeneszerzést. A képkockák és a zene egyeztetése a vágó feladatköre, így neki is kulcsszerepe van abban, hogy a zene miként és mennyire érvényesül egy filmben. Ennélfogva a vágó a lehető legnagyobb mértékben beleszól az egyébként nagyon nehéz filmes munkába! Mintegy tucatnyi filmhez írtam zenét életem folyamán.

Csatári Bence:

Korábban említette, hogy szabadfoglalkozású alkotói tevékenységet folytatott, tehát nem vállalt sehol státuszos állást. Ezt a Kádár-rendszer, ami arról is nevezetes volt, hogy a számára el nem ismert szakmákban való tevékenységet közveszélyes munkakerülésnek kiáltotta ki, mennyire tolerálta?

⁹¹ Csurka István (1934–2012) író, dramaturg, politikus. Irodalmi munkásságát elsősorban drámaíróként folytatta. A Magyar Demokrata Fórum (MDF) egyik alapítója volt. 1993-ban kizárták az MDF-ből, ekkor megalapította a Magyar Igazság és Élet Pártját (MIÉP), amelynek haláláig elnöke volt.

⁹² Vámos László (1928–1996) Kossuth-díjas rendező, Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész.

⁹³ Szép Ernő (1884–1953) költő, regényíró, újságíró, színpadi szerző, elbeszélő. Nevét ma egy drámaírói díj is viseli.

⁹⁴ Mészáros Gyula (1928) 1951-től szinkronrendező, majd a MAFILM-nél volt asszisztens, később játékfilmrendező, a Magyar Televízióban rövidfilmeket és sorozatokat készített.

⁹⁵ Bácskai Lauró István (1933) filmrendező, forgatókönyvíró.

⁹⁶ Csukás István (1936–2020) Csukás István a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Kossuth- és kétszeres József Attila-díjas költő, író, ifjúsági szerző, a Digitális Irodalmi Akadémia tagja. Mesehősei generációkon átívelnek: Mirr-Murr, a kandúr, Süsü a sárkány, Oriza-Triznyák, Gombóc Artúr, Pom Pom, Radírpók, Festéktüsszentő Hapci Benő, a bátor Tintanyúl, Madárvédő Golyókapkodó, a legkisebb Ugrifüles, Sebjaj Tóbiás, a nagy Ho-Ho-Ho-Horgász, Makk Marci, Órargógerincű Felpattanó, Kutyánszky Kázmér, Sün Balázs. Meséiből csaknem két tucat filmet készítették.

Aldobolyi Nagy György:

A rádiózenekarból való kiválásom után kezdődött az a korszakom, ami tulajdonképpen a mai napig tart. A Kádár-rendszerben ez nem volt megszokott, de a művészeti világban azért előfordult, a könnyűzenészekről kezdve akár Garas Dezsőig⁹⁷ bezárólag. Semmiféle kötött állást nem akartam vállalni. Nyugdíjam is csak azért van, mert a színházakkal mindig csak egy adott munkára szerződtem, ami után a megbízóim járulékot fizettek. Amikor elértem a nyugdíjkorhatárt, egy paksaméta szerződést adtam át a nyugdíjintézetnek, ebből fakadóan elég tisztességes nyugdíjam van, emellett pedig jelentős bevételem származik a jogdíjakból.

Csatári Bence:

Az Országos Rendező Iroda (ORI)⁹⁸ vagy az Országos Szórakoztatózenei Központ (OSZK)⁹⁹ vizsgáztatásaiban részt vett mint bizottsági tag?

Aldobolyi Nagy György:

Kellett volna, hogy hívjanak, hiszen zeneértő ember és sikeres slágerszerző vagyok, szemben azokkal, akik az ORI alkalmazásában álltak, de ezt soha nem tették meg. Ebben lehet, hogy a szabadúszói státuszom is közrejátszott. A kommunista rezsim alatt mindenesetre a vezető beosztásokat eleve nem vállaltam volna el, mert nem hittem a rendszerben. Más kérdés, hogy nem is kerestek meg... A rendszerváltás után aztán voltam a kecskeméti Katona József Színházban zenei vezető, az egri Gárdonyi Géza Színháznak pedig művészeti tanácsadóként dolgoztam. Ez utóbbinak „örökös tagja” vagyok.

Csatári Bence:

Azok a zenés darabok, partitúrák zeneszámok, amiket gazdag életpályája során írt, mind megvannak önnél saját kottatárában vagy könyvtárában?

Aldobolyi Nagy György:

Megvannak, de nem nálam, hanem az Országos Színháztörténeti Intézetben. Úgy döntöttem ugyanis, hogy az „életművem” összes kéziratát nekik ajándékozom, hogy a kutatók és érdeklődők hozzáférjenek. Így talán egy kicsit elősegíthetem azt, hogy dalaim és verseim megmaradjanak az örökkévalóságnak vagy legalábbis az utókornak.

⁹⁷ Garas Dezső (1934–2011) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

⁹⁸ Az Országos Rendező Iroda (ORI) 1958 és 1991 között működött belföldi koncertszervező monopolcég volt, az Állami Hangverseny- és Műsorigazgatóság jogutódjaként. Lakatos Éva, Keszler Pál, Bulányi László, Bali György és Gál Iván igazgatóként, majd a rendszerváltáskor Gödöllői Lajos kormánybiztosként állt az élén. Mint cenzurális intézmény kiadta a működési engedélyeket, amennyiben az ORI-vizsgákon megfelelték a művészek, illetve megállapította a fellépti díjukat. A zenészeket tudásuk alapján „A”, „B”, „C” és „D” kategóriákba sorolta, amely egyúttal meghatározta fizetésüket is. A koncerteket egyrészt az ORI maga szervezte a vele szerződésben álló zenészeknek, másrészt a muzikusok által lekötött koncerteket előzetesen jóvá kellett hagynia.

⁹⁹ Az Országos Szórakoztatózenei Központ a Belkereskedelmi és a Művelődésügyi Minisztérium együttes felügyelete alá tartozott, feladata volt az állami és szövetkezeti vendéglátóiparban, kultúrházakban és tánciskolákban működő népi és tánczenészek, énekesek felügyelete. 1956–1958 között a Művelődésügyi Minisztérium végezte a vendéglátóipari zenészek kategorizálását, ami a működési engedélyek kiadását vagy megvonását jelentette. Ezt a feladatot vette át az Állami Hangverseny- és Műsorigazgatóság 1958. február 1-jétől, illetve ezután az OSZK 1960-tól. A vendéglátós könnyűzenészek egzisztenciája tehát 1960-tól az OSZK jóindulatától függött.